

Ս. Սարգիս վանուց ի Կեսարիայ: Կ. Գ. տպ. Գ. Պաղտ. 40 35 էջ. 7 դր.:

176. Պատմաստեղեան Մ. — Առաջնորդ անդերծերն լիզուի: Բ. Տպագր. 4. Գ. տպ. Գ. Պաղտ, 240 էջ. 6 դր.:

177. — — — Բանասիր անդերծերն լիզուի: Մամուլ: Գ. Տպագր. 4. Գ. տպ. Գ. Պաղտ, 30 էջ.:

178. — — — Ներքին Մարմն: Բ. 10 դր.:

179. — Գ. — Սրբազան Պատմութիւն, խոսմանուր: Կ. Գ. Տ. 5 դր.:

180. Պատմիչ, հանդէս կրթամանայ: Գ. Տարի: Կ. Գ. տպ. Սիմէլլիկեան, 40 դր.:

181. Պարտնիւն Թ. Բ. — Ազգային Հոշն: Տժ. տպ. Եարածէ: 80 385 էջ. 1 րպ. (Հրտ. Հնկ.):

182. — — — Հոստոսի մեղատեղը: — Պոլտոյ մը Պոլտոյ թողնուին մէջ: — Երկարի գուշակութիւնը: Տժ. տպ. Եարածէ. 80 438 էջ. 1 րպ. (Հրտ. Հնկ.):

183. Պետապոլսոյ ձեռնիք: — Լիւնարդ եւ Գերտորդ, համառոտ թրգմ. Թորքին Վ. Ստեփանէ: Կ. Պոլտ. 17. 162 էջ. 3 դր.:

184. Պիտիլոքոսիոյ Հայոց եկեղեցիների ստացումը թղթի կառավարութիւն 1891 տարւոյ հաշիւը: Պոլտ.:

185. Պերկոն Ծ. — Պոռնեստ հարստանալոյ եւ հարստութիւնը պահելոյ. թրգմ. գերմաներէն Մ. Կ. Նազիկեան: Կ. Գ. տպ. Սիմէլլիկեան. 80 84 էջ. 4 դր.:

186. Պիկիանով Գ. — Մարտի մէջ, ամենամայ համաշխարհային սոս թանուրներ, եւ մի գլուխ Աքուիլոյի «Բանդոնական» շարունակ, թրգմ. 25 էջ.:

187. Պոնէ Հռոմ — Բժշկարան. թրգմ. գերմաներէնից մի քանի Եստիլաններով թ. Լեւոն Տիգրանեան, կից թժշկական Բանարան ուսուցիչ: Տժ. տպ. Եարածէ. 80 694+128 էջ. 2 րպ.:

188. Պատմական Ի. Գ. — Գաղափարական քաջանայ, վէպ. թրգմ. Ս. Տ. Տժ. տպ. Եարածէ. 80 էջ. 326. 75 էջ. (Հրտ. Հնկ.):

189. Պատմական Զ. 3: — Զերպանութիւն աշխարհաբար լիզուի: Կ. Գ. տպ. 195 էջ. 4 դր.:

190. Պոլտման Զ. Լ. — Ուսման եւ Գրաւոր թուարմութիւն: Գ. Տարի: Գ. Գ. 4 դր.:

191. Քամիակի ծրագիր — Կարապետ երգեր: Աղբյուրներ, տպ. Մալի. 20 էջ.:

192. Դոյառն — Հայ ճոջապ Կարիտանածան, խոստանգութիւն. Հրտ. Ս. Պաղտման: Կ. Գ. 60 փարս:

193. Ինգլիզական — Խորհրդաւոր ժողովութիւն թրգմ. Ս. Գ. Առաքալման. Մամուլ: Կ. Գ. տպ. Ս. Փափագեան:

194. Մահալեանց Մահալ — Դաստիարակ Կրօնի Մ. Բ եւ Գ. Տարի: Տժ. տպ. Եարածէ 36+36+68 էջ. 30+20+30 էջ.:

195. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

196. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

197. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

198. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

199. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

200. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

201. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

202. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

203. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

204. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

205. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

206. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

207. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

208. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

209. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

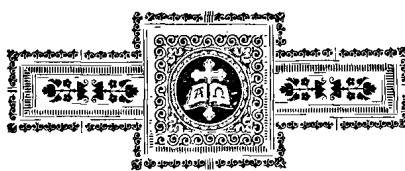
210. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

211. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

212. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

213. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

214. Մանգալ — Փոքրիկ աստղ. վէպ: Մոսկ. տպ. Բարի. 169 էջ. 1 րպ.:

ՆՈՅՆԱՐԵՐ ԵՐԵՎԱՆԻ ԿՈՂՄԵՐՈՍ

(Հրատարակւի)

2.

Ս. Մեթոդիոս Եպիս. Ողբերգիկ:

Իսկի՝ որ Եղիշի իւր գործն էր 19 տող 8 էջականալ Ս. Մեթոդիոսի «Վան անձնիշխանութեան գրքը», գիտակցաբար փոփոխելով՝ իբրեւ իւր ներկայացուցած է: Այս փոխառութիւնն համեմատուին ներկայացնելէն յառաջ՝ կարեւոր է Ս. Մեթոդիոսի եւ յիշեալ գործն լրաց տեղեկութիւն տալ:

Ս. Մեթոդիոս Եր եպիսկոպոս Ողբերգիկ եւ Պատարայ ի լիւկիա Փոքրոն Նորոյ: Վերջն փոխիլէի Տիրոս քաղաքին եպիսկոպոսն եղաւ եւ Դիոկղեանոսի չարածանաց ժամանակ՝ 312ին մարտիրոսացաւ: Իւր բազմաթիւ փոխադրուածքներէն յառաջագոյն գրութեանց մէջէն միայն Տομμάριον τῶν δόξα παρ' ὧν, ἡ Περὶ ἀγνείας (ինչըք տանն կուտանց կամ Վան կուտութեան) գրութիւնն ազատ մնաց կորստեմէ: Միւսներն՝ որովհետեւ Որդեանայ գէմ էին, մահուանէն իւր ետքն արդէն ջնջուլ կ'աշխատուէր: Եւ սակայն շատերն անոր գրութեաններն ամբողջական կտորներ յառաջ կը բերէին, մերթ յիշատակութեամբ անուան էւ մերթ առանց յիշելու: Այս վկայութեանց եւ գրութիւններու պարտական ենք Ս. Մեթոդիոսի քանի մը գրութեանց յունարէն բնագիրներէն հաստատելը, որոնց ամբողջական գտնուածն չէ ցայտօր: Մեր խնդրէն չհեռանալու համար՝ կը մնաք միայն Ս. Մեթոդիոսի Սերմ ԲԱՆԵՐՈՍՈՍ (Վան անձնիշխանութեան) գրութեան լրաց:

Վան անձնիշխանութեան գրութեան յունարէն ամբողջական բնագիրը ցայտօր գտնուածն է: Մեթոդիոսի այս գրութիւնը ժամանակին գիտնաց ծանօթանալէն իւր ետքը՝ սկսած է ասկէ ամբողջական կտորներ իրենեպ հափանել (Սուտ.) Ագամանգ, (Որդեանէն) Վան անձնիշխանութեան տարածման գրութեան՝ անանուն հեղինակը, որ

Գ. Ամասի Իր 300—313ին քառ Th. Zahn, Die Disposition des „Adamauntius“ mit den Gnostikern: Zeitschrift f. K.-G. IX, 2, S. 238.

(Հրատարակւի)

ու միայն Մեթոդիոսի անունը կը լուէ, այլ եւ անոր խօսքերը հակաաղորդին՝ Որդեկենսի բերանը կը ղնէ։¹ Նաեւ Եւաքրիտս Կեսարացի իւր Պոպուլար-Ֆիլոսոֆիայի մէջ (Գիրք Է. գլ. 22) «Վասն անձնիշխանութեան» գրքէն մեծ կտոր մը յառաջ կը բերէ՝ գործն Մաքսիմոս անուն փիլիսոփայի մը վերագրելով։² Նշնպէս Փոտ իւր Bibliothek մէջ Մեթոդիոսի այս գրքէն կտորներ կը ղնէ։

Այս հատուածներէն բաղադրեալ յունարէն թերի բնագիրը շատ անգամ հրատարակուած է, ինչպէս եւ առ Migneի վերջին լատագոյն հրատարակութիւնն ըսաւ Alb. Jahn (ի Halis Sax. 1865)։

G. N. Bonwetsch, ուսուցիչ Աստուածաբանութեան ի Դորպատ, Կարդինալ Pitagorի յիշատակութենէն (Analecta sacra III, Venet. 1883, p. 612) առաջնորդելով՝ Մոսկովայի Սինոդոսական մատենադարանը եւ Հոգեւոր շինարարի մատենադարանը, ինչպէս նաեւ Ս. Պետրբուրգի կայսերական հրապարակական մատենադարանը Մեթոդիոսի գործոց ժ.բ. գարու սլաւական թարգմանութիւնները գտաւ, եւ 1891ին հրատարակեց յունարէն բնագրին հատածներուն հետ նաեւ սլաւական թարգմանութեան գերմաներէն թարգմանութիւնը։³ Այս գիտով Ս. Մեթոդիոսի գործերուն մէկ մասն ամբողջացաւ։

Սլաւական թարգմանութեան գիտով «Վասն անձնիշխանութեան» գրութիւնը գրիթէ կրկնով չափ աճեցաւ։ Բռնվել կը կարծէ՝ թէ սլաւական թարգմանութեան գիտովն՝ այս գրութիւնն այս օրս ամբողջ գտնուած համարելու է։ Բռնվելի հրատարակութիւնը մենք այսուհետեւ B պիտի նշանակենք։

Ս. Մեթոդիոս «Վասն անձնիշխանութեան գործոյն» մէջ՝ իւր սովորութեան համեմատ՝

¹ Տես յունարէն բնագրին լատագոյն հրատարակութիւնը G. Delaune, Origenis opera, Paris, 1783, I. 840; Grabe, Spiegl. II. Յատի 1876 G. P. Caspari այս գործոյն իւր փորձով ձեռք ուր կատարուած լատիներէն հէն թարգմանութիւնը գտաւ. Schlettstadtի մատենադարանը եւ 1883ին հրատարակեց ժողովածոյի մէջ՝ Kirchenhistorische Anekdota, Christiania, 1883.

² «Վասն անձնիշխանութեան» գործին յոյն բնագրին մը ձեռքը հասած մատերուն մէջ Մեթոդիոս ինք զինք կ'առնէ։¹ Ուղղահայտօրէն, ինչպէս վարս յառաջ բերուած ստանդ օրինակին մէջ կ'երեւայ, Կարեի է որ Եւսիքիոսի «Ուղղահայտօրէն» իւր Ս. Սիմեոն Հերմակի մօտը համարուած ըլլայ, ինչպէս իւր Մեթոդիոսի «Վասն անձնիշխանութեան» մէջ ինք զինք իւր օրինակէն կ'առնէ, իւր Եւսիքիոսի իրեն հեղինակն անունը կ'առնէ։ Տես Th. Zahn անց էջ 228։

³ G. Nathanael Bonwetsch, Methodius von Olympos, I. Erlangen und Leipzig, 1891.

տրամախօսական (dialogue) ձեւով՝ «Վարդենտիս նեանի», մը հետ «Ուղղահայտօր» անուամբ վիճարանութեան կը մտնէ սկզբնական Նիւթոյն եւ շարին սկիզբը գտնելու համար, եւ կը ցուցնէ որ Նիւթոն արարած է եւ շարը Նիւթոնն յառաջ չի գար, այլ անձնիշխանութեան չարաշար գործածութենէն։ Երրորդ ռոմ «Եստրոս» (Έστραος, Բարեկամ), որ Վարդենտիսեանի նման կը խորհի, իրեւ զատաւոր վիճին ներկայ կը գտնուի, եւ վերջէն ինքն ալ խնդրոյն կը միջամտէ։

Մեթոդիոս իւր գրքին սկիզբ կ'ընէ դիւցաբանական յիշատակութեամբ մը, եւ կը յորդորէ յունիկոլութիւն աստուածական բանակցութեան։ Բ. հատուածին մէջ՝ «Վարդենտիսեանը» կը սկսի պատմել աշխարհիս վրայ տեսնուած անպատահութիւնները կամ շարիքները, որոնց վրայ բանակցութիւնը Գ. եւ յաւրորդ հատուածներով յառաջ կ'երթայ։

Արդ՝ կը գտնենք որ Եղնիկ իւր՝ «Ընդգէմ աղանդոց» գրքին էջ 19 առջ 8էն («... քի տեսնանմը երկուս արս միագգիս...») կը սկսի մինչեւ էջ 58 վերջին առջ՝ բան առ բան, տեղ տեղ փոխելով իմաստն, աննշան համառօտութեամբ եւ յաւեւանածներով կ'օրինակէ Մեթոդիոսի՝ «Վասն անձնիշխանութեան» գիրքն ամբողջ՝ B էջ 8 մինչեւ 58 Բ. 3։ Ասկէ կը շարունակուի Մեթոդիոս մինչեւ B էջ 62 վերջին առջ։ Այս կտորն ալ Եղնիկ զետեղած է իւր Գ. գրքին էջ 236, առջ 6 («Եւ բազում պատճառ...») մինչեւ էջ 239 վերջնվմեր 3* առդին վերջը։ Բայց Եղնիկ էջ 59 Նոյն խոսքերը կը շարունակուի, իսկ Մեթոդիոսի ցայտմ գտնուած բնագիրը կը վերջնայ ամբողջով վիճարանութեան Նիւթոյն, որով հաւանականացն կ'երեւայ թէ սլաւական թարգմանութիւնը գործն ամբողջեալ կը ներկայացնէ։

Մենք ի յաւրորդ Մեթոդիոսի «Վասն անձնիշխանութեան» գործը Գ. հատուածէն սկսելով՝ զբարբար թարգմանութեամբ պիտի գնենք ամբողջապէս, եւ զիմացը Եղնիկ վերջնվմեր Նոյն մասերն ամբողջապէս։ Ուր որ յոյն բնագիր կայ՝ թարգմանութիւնն յունիկ Սլաւական է, միշտ աչաց անոնք ունենալով նաեւ սլաւական թարգմանութիւնը. իսկ ուր յոյնը կը պակսի՝ սլաւական թարգմանութեան վրայէն է թարգմանութիւնը։ Երկու բնագիրները համեմատօրէն ներկայացընելու ժամանակ՝ կարեւոր տեղեր ծանօթութիւններ կ'աւելցընենք։ Իսկ համեմատութիւնէն յառաջ եկած հետեւութիւններն

Եղևկայ անձին եւ իւր գործոյն նկատմամբ՝ կը գնենք ի վերջոյ՝

Ս. ՄԵ Յ Ո Ւ Դ Ո Ս

(Ե. է. 7):

Ի ՉՆ Ի Կ

(է. է. 19):

ԳՏԻ Գ. Վ—սփռութիւն։ . . ԴԻ վաղեմ անոր, այն է՝ այսու—
որ յորժամ՝ եկի՝ տեսի եր—
կուս ոմանս (արս միազգիս
տեսեմ) ընդ միմեանս զբը—
մանս պատահելին, եւ զայլ
եւս ոմն՝ որ կամէր մեղաւ—
նալ զընկերին։ Եւ ահա
այլք եւս յանգնազորոյն
գործել տարն. ոմն զմեռ—
եաքիպաղթած առնէ եւ զը—
թաղեալ մարմինն ընդ հողոյդ
արեւու ցոյցանէ, եւ այսու
պէս զգնէ շանց կուր ար—
կեալ՝ զմեռման թիւն իւրոյ
պատկերին խաւտաւեկէ։ Եւ
այլ, որ մեղապալ զուրք
ի վերջ առն Նանանդ զիւ—
մէ. եւ սա փառուցեալ
զիւնստ չաշէլ զնայոյ. այլ
նա զինի ընկաղթեալ ոչ զա—
նարէ եւ ոչ արեւել ցոյցանն
արեւին։ Եւ զի պիտոյ է բնաւ
բաւոր թիւն ասել, նա աւա—
նիկ զհետ մտաւ չարմանէ
սորին. իսկ սա աղաւաւոր
յինի առ ընկերն եւ աւարա—
ծեալ զճեռած՝ նա եւ զհան—
դերան մատուցեալ աղաւէ,
զի միայն շնորհեցէ նմա
կեալ։ Այլ նա ոչ ինչ բնաւ
չափ զնէ ցոյցաննէ, եւ ոչ
ողորմի բնաւ միազգայնի,
այլ իրեւն զգազան վայրի
սրով պատաւել Սփռանի.
նա եւ զերբանն ի Նանանե
իւր ի մարմինն կարծաղանէ։
Այսպիսի որ լեալ էր սա
ցոյցաննէ։ Եւ անոր արեւ—
անել զմին ընդ գետին
թաւալեալ։ Եւ միմեռ մեր—
կանայ զնա եւ զմեռ ծած—
կէ ընդ հողոյ գնաւորմինն,
զոր ի հանդերձեցն մերկա—
ցաւ։

Կամ ուստի՝ են անգա—
մաթիւնք, զի աւսանեմք
երկուս արս միազգիս
ընդ միմեանս զբաւալ՝ մի—
մեանց մահոյ եւ արեամբ
ծաւառի են։

Եւ այլք զգերզմանս կըր—
կանն
եւ զմարդեալ մարմինն ընդ
հողոյ՝ մեղապալ խաւտա—
նակեալ արեւու ցոյցաննէ,
եւ զմեռման զին՝ առ
փութի յծած կեղծ թերեւս
եւ շանց եւս կուր արկանն
Եւ է երբեք զի մին փա—
ռուցեալ երթայցէ անձնա—
արքա ուրիշ զիւնանս առ—
մին շաշէլ, եւ միմեռ ցոյ—
ցանն բարբաղեալ սրով բը—
նի ընկաղթեալ, ոչ զաղա—
րէ՝ միմեռ յաղեցուցանեցէ
զգաւունմն։ Աւստի է այն
անպաշ ցոյցանն։

Եւ ոմն մերկանայ զհան—
դերան ընկերին, եւ թէ ընդ—
մեռ պատնայցէ՝ յարեւն
եւս արկանէ։

Եւ ուրեմն ի մեռ եղեալ
գողապալ զպլլոյ ամուսնու—
թիւնն, եւ երբ անոր
նու թեմամբ յոտար մեղինու
չապլ լինել չայր որդեղն³
այնմ՝ որ օրինորն ամուս—
նացեալ իցէ։ Եւ երբեք եր—
բեք պատեալովու կը շար—

տալ որդերգութեանց եւ
համարեցայ թէ Էջմարտի խ—
ցնն թիւնեանս ընկերին՝
եւ անօրէն ցանկոյ թեան
Ինոմեալ հաւատացի, եւ
ինմ ինչ անհասանկարացն
որ սրով ընդ միմեանս մար—
պոցն։ Եւ Ուստի, պիտոյ
եւ պիտոյի իրս տեսեալ
սկիզբ ինկերին, թէ ուս—
տի՝ իցէ այս ամենայն, եւ
նկ այսո շարժմանց սկիզբն
եւ նկ է զործիչ պիտոյեանց
ընդդէմ՝ մարդկան, ուստի
գաւան նորին, եւ քէ Եւս—
տացի նոցա։

Չի յանգնեցէ զՄատուած
արարել տակ ինչպիսի
իրաց չէր հնար. բայց եւ
ոչ անկամք յանձնել ունել
զգործ թիւնն եւ զհանայն։
Եւ հանդի զկարել մարթն
է պնդարտն կարծել զՄատուած
ծոյ, զի նա բարի է եւ լաւ—
ութեանց, արարել եւ ի
շարու թեանց ինչ ի նա ոչ
մեռնեալ. այլ եւ ոչ իւրն—
գալ ընդ պնդարի կարէ,
եւ զգործն ինչ ինչ բնուէ,
եւ մեռժէ զպնդարի որ իւրն
զան ընդ պնդարի, իսկ
զորս փախկերին՝ բնուէն։
Եւ զիւրոյ իցէ անպատեհ,
զի Մատուած նոցն արա—
րել կոչեցի՝ զորս նայն մեռ—
ծէ։ Չի ոչ կէթէ չկամք
արգելք թէ իցնէ նորին,
յորժամ՝ նախ ինչ իցէ ա—
րարել նոցան։ Գնանք իսկ
զի որ առ նա մեռնեալոցն
նմին նմանողք լինիցն։ 8.
Հայն սակաւ տարս ի մտաց
երեւեցաւ ինձ՝ զպիտոյեան
զմանէ կարծել եւ կամ
իրեւն ի նմանէ լեալ (—
թէ պէտ կարի իսկ հասա
նական թուիցի՝ թէ հնար
իցէ ի չղոյ գողապալ իմք—
) եւ կամ շարեալ արա—
րել զնա զինն։ Չի որ յու—
րնէ արար զնոսա, ոչ ար—
գելք եւ ապա յայնմանէ,
զի են, յայնք անոր զար—
մուցանիցէ։ Եւ զարձակոյ
հարկ իցէ ասել՝ թէ եւ
երբեմն զի Մատուած ընդ
չարի ինչայր, բայց այժմ
ոչ։ Եջմն սակաւ անհամբիւ

ժին, ուր մեղաւոր եւ ար—
գաւոր առ հասարակ կոտորին.
եւ մահք տարածեալ եւ
տխոյ շարաւորք։

Եւ զի պիտոյ է մեզ բնաւ
մի բնաւ մեռնէ թուի. այլ
համեմատեալ ասել թէ Եւս—
տի է պնդանայն, եւ նկ
սկիզբն եւ զործիչ պիտոյեան
անպատեհն, բայց ի թէ Եւս—
տի ինչ շար զօրութիւն՝ որ
զայն ամենայն անհարկու—
թիւնս ապցէ զործիչ, եւ
ինչն իսկ արարել իցէ նոցա։

Չի զՄատուած արարել ա—
սել պնդարիւրաց՝ անպա—
շաւէ է, եւ ոչ ի նմանէ ու—
նել զգործ թիւնն շարեալ։

Չի մարդ մարթն զպնդարիւրն
Մատուած շար կարծել. զի
Մատուած արարեալ եւ լաւ
ութեանց արարել եւ ի
շարու թեանց ինչ ի նա ոչ
մեռնեալ. այլ եւ ոչ իւրն—
գալ ընդ պնդարի կարէ,
եւ զիւրն անորժէ, այլ եւ
իստեւ եւս զգործն եւ զգոր—
ծիւն։

4. Եւ էր այլ ոմն, որ
ի մեռ եղեալ պղծել զմին
ընկերին՝ գողացեալ զպլլոյ
ամուսնութիւնն եւ զմեռ—
մանս լեալն իստեալ մա—
ղալ կրանել յանօրէն մա—
հինն, չապլ լինել Էջմարտի
հայր պնդարն՝ որ օրինորն սա
մաւանայցեալ իցէ։ Եւ
պնդարն սկսայ հաւա—

¹ G — Յոյն, S — Աւստրալիական ընդգրկ։ Իւր որ այս
երկուք միմեռ եւ զմեռն՝ ըստ է թէ երկուս ընդգրկ կան
միմեռն, այն տեղ՝ ուր երկուքն միմեռ գրաւած է, որ է ըստ
թիւնէ ասել եւս այս մէկ ընդգրկ միայն գրաւած է։

² Եւս եւ Արամատիսոր Զրամատիսոր թեան հեղինակն
այս տեղն եւ սկի ընդգրկութիւնն զի թիւնն, բայց Եւսն
ոչ թէ այս Զրամատիսոր թեանն առ զպլլոյ Միթորի—
սէ կ'անուն։

³ Զպ. արքայն, իւրմիւր եւ այլ աղաքորն թեանց գա—
նազանութի իւրն չէր զմեռ անգալոյ շարժարեւելուն եւ շա—
րան հրատարակեաց կապալակեալ թեանք փոխուած ըլլա—
լուն։ Զպագրին հասանկերու բաւանու մը, իւրեան նաեւ
կիսապոր թիւնքն ընդգրկն ըստ մասն կ'աղաչեմք։

¹ Ամբարտի թիւն յաւանան զգնարանութեան, որոնք
համեմատ Արեւմտի՝ Գնդապլլոյ արդին, իւր եղբոր թիւնեան
որդին գողոյ պաղանկն եւ միմեռ մեռնեալ աստեւ,
անոր որ ինչ պղծելն եւ իւր որդեւն մահուան պատա—
հաւ ըլլաւ։ Եւստի զհամբար, Այս եւ յայնք առաւաղեալ արաւա—
թիւնն երկիւ լեւ չաղեցով։ Եւ երբեք երբեք պատեալու—
ծեալք։ Եւստի յայնք շարաւոր ընդհանուր խորեւորով կը
յայտնէ ընդգրկն միմեռ։

² B (ու Յոյն) ունի υποστασια (substantia, substi—
stentia) գործիքն պնդար իւրեւն եւ իւր եղբոր թիւնեան,
որիւն անչ իւրեւն, այնք իւրեւն իւրեւն իւրեւն իւրեւն
նու թեանն ընդ միմեռ իւրեւն իւրեւն իւրեւն իւրեւն։

³ G σστασια (consistentia), գործիքն կը թարգ—
մանէ ուրիշ տեղի հասարակութիւն, էւստի
Էւստի ըստ B ընդգրկութիւնն։

[illegible]

Գ. Ռուսները, Վր-
կապը ձանաղան, ով բարե-
կամ, ղյոժ արոյ իմ իմանա-
յոց եւ զովն զնոցն ժո-
գան ինդրոյն: Ի՞նչ զի ար-
դիս իմն կարեւոր դու զե-
ղելոյն, ի՞նչ Վաստաւ, ի-
յաւրթի՛ք երակաջն ինչ
էս. ինձնքն արարեալ եմ
զայսոսով, ոչ ինչ բնաւ
զայսովն: Բնաւի արդաւ-
րն իսկ արարեալն ինչէ զբա-
ղուն մ ի նոյն կարիւրի մը
անշոյց: 2. Չի բազու՞մ արը
մապք եւ յառաջ իսկ զեղ
զեղք իմ զմեռն նորրին
իսկոյնք մեռնմ ի արարին
եւ կէս քննոյն ընդ զեղ
կարծեցին, եւ կէս զլա-
տումա՞մ արարիչ նոյնին է
գին. այնու զի երբեք չի
ժամանակակից գոյութիւն
նոյն ընդ նմա զնձ. իսկ
կէսը, քանից որ երբեք չի

դի անհրաժեշտ են բարեխ-
նությունները՝ նորա-
նոր կայսրի՝ թե էր մեծ ընդ-
նուն, որով՝ Հին դե անուն-
ները էր նմի թի, առաջի գո-
ւմնայն արարածն արար էր
գաղաղց ամենաունակուն ի-
մասնայն։ Թե համբ էր զարդ-
րեղաց զպիւրեղ թե համբն։ և
զայն՝ ինչ-ի՞նչ արար էր
կարճեղ զարարի։ որ անհրա-
ժե անհրապարան էր և
խառն ի խառն օժտելով եր-
թե էր երբ և կարտեղ ի լու-
սուն ծոց արտևարողուն
թե համբն։ Եւ ի լուսուն առ ոչ
կար զիս ճանաչաց խառն
ի խառն վարել, այլ էր
խառն զարարածն։ և եր-
բայն թե համբն ճառար, յա-
նաւագրիւնն արարտ ցանկե
վանեցուն։ և այնքա՞մ ինչ
արար ի նմանն, որքա՞մ լու-
սուն ծոց զպիւր էր առնե-
լարարածն։ Եր ինչ միջու-
խառն էր ի նմանն և չե-
րապարան՝ արարաւ թե համ-
բն ինչ էր։

էւ յայնմ փոքոյ էն չարիք
մարդկան :

၇။ ယနေ့နေ့နံနက်

Արդարեւ իսկ չարիքն որ
լինին՝ ի տարակուսի կացու-
ցանէն զբազումս. եւ բա-
զում արքաւորք վասն
նորին

խնդիրս մեծամեծս արարին և
 Կէպ անսկզբնակից ինչ ընդ
 իստուժող կամեցան դնել :

տու առ արարելի շարքից
 անէ, Տիգրի կնո՛ւ մանակա-
 կից նմա՛ն գեղէ կարեցին
 եւ երթա՛ն ինկոցուն՝ եւ ա-
 տաւ անդառա՛ն թէ անձնաբա-
 երկերն ի Վաստե՛ղ, ոչինչ
 բարիքը անէ՛ : Յ. եւ անմեղ
 Տրամարկուն՝ բնաւ ի խնդ-
 րաբնէ՛ր զսիրքն արարիլի, որ-
 քան թէ՛ անմեղն ինչ պատճ-
 ինդոյր չնէ՛ք պաշտաւ առ
 Վա՛ռ Տոպրոցոյ թէ՛ ինչ
 թեկամն թէ՛ անմիայն քեզ
 ոչ տայ ինձ թոյլ՝ Տրամա-
 բնէ՛ր : Այլսմ ինդոյր, մեռաւ
 անմ զի գու՛ն ինքնին զսո՛մ ա-
 րու թէ՛ քեզ յայտ անեւ
 արքուն թէ՛ չնչեմ ի խոր-
 ծեղաց ինչ՝ յառաւորցի ին-
 քաւայ : (Թէ՛ լեզու եւ
 յայնչեմն, զոր ինչից՝ Տրամար-
 կունի երէ՛ր ինչի պիտե՛ր
 իսկ ինչն իրաջո՛ւ) այլ անմ
 թէ՛ իցեմ ի ցաւեկ թէ՛ անմ
 Նշմարեցորդու թէ՛ անմ
 որպէ՛ս եւ յօտար թէ՛ անմ
 ինչոցցի ի ինչոյր ճառեցո՛ւ
 Վա՛ռ եւ ցանկից ինչ, (այլ
 ոչ եւս ունեցիլքն իմացո՛ւ
 բանից ինչեկ) զի արպէ՛ւ
 թէ՛ ինձ եւ նա բնո՛ւ քեզ
 գնացի հարսերն անի իրաջոյ
 հնչոյր սօսի բնո՛ւ զիբաւս
 առհարաւցի խօսել զամբ՛ն
 զի՛ որ ինչ ցեղէ անձն
 որ պայտեղն Տրամարկ, ջնդիլ
 եւ նմա՛ն ինչոն՝ ասացի
 եւ զի Տրամե՛ն քեզ ճըշ-
 մարտա՛ն թէ՛ անմ զար-
 խօսել, առե՛ր պատասխան
 ուղիգ մտաւ անմայրի զող-
 ինչ եւ Տրամանքե՛ն ուսար
 եւ ինչի՛ քեզ զնչարեմ
 անմն եւ ինձ ոչ ի դու-
 րիս ի քեզ դրան իմ մա-
 յելէ :

ծ. Վ. Լուսինյան: Պատարաստ
հարց հիշեալ տեսող. առնել
եւ յայն սակաւ ամենայն յո-
ժարութեամբ հարց զիս
եւ տալի եւ գիտութիւնն բար-
ւելն հասանել ինձ մարմին
համարիցիդ: Բանցի ոչ եթե
անհրաժեշտութեամբ յայն
թիւ զանամ, այլ իրաւամբ
զձեռնարկստե՛ստանել: Վարդ
սկիզբն արա՛ ժողովրդային
թեանէ:
Ի մէջ ինքսնդ: Ի մէջ

Ի. ՈՒՂԷ՛. Ձի երկու
անարարաց ի միասին չե
մարթ բնաւ լինել. եւ կար
ծեմ թէ այնմ չես անգի-

Եւ՝ կէսը ըստ նմանէ նիւթ
ինչ, զոր հիւրի անուանեն,
թէ ի նմանէ արար զարա-
քածս:

ԷԼ ԿԵԱՔ ՀՐԱԺԱՐԵՂԻՆ ՔՆԱՆ
Ի ԽՆՈՐԴԻՂՅԱՆ ԱՐԱԿԵԱՆ ԽՅԵ

ամեն եւ ին պյնմ խնդրոյ չիք
ապառաւ ած :

Բայց մեզ հարկ եղեւ ի
սիրոյ քարեկամաց,

ԽԷՆՆԱԿԱՆ ԴՆԵՊՐԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ
ԴՆԵՊՐԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԵՆԻ

ըստ մերում ակադրութեան
ապաւինեալ յԱտուռ ծոյ
շնորհն, միեւ ի խնդիր ճա-
ռիցս. մանաւանդ զի յու-
սացեալ եւս զստահ իցեմք
յուզղոց ունկնդրաց ի կա-
մացն մտադիւրութիւն.

աւստի եւ լինիցի՝ նոցա
զճշմարտեան աւսանել եւ մեզ
ոչ ի զուր ինչ զբանս ծա-
խել :

Քանզի ոչ էթէ անիրաւ ռա-
թեամբ ինչ յաղթել ջա-
նամբ, այլ իրաւամբ:

Որովհետեւ յայտ է՝ թէ
երկուց անարարաց ի միա-
սին չէ մարթ լինել :

⁶ Իմա ըստ 8 Ἀποκ05 = առանց յատկութեան կամ որդարութեան: Յունարեւ բառի գիմաց եղնիկ կը զնէ անկրտ, անխրդարեւ, առանց աբաւ խնայ, աւորբաւաւոր լլյա, աւեհերը մնէ ալ կը գործածենք «առանց յատկութեան» իմաստով:

³ ὁ ἀσχημάτιστος = ἡ ἀσχημία δὲ ἐστὶν ἡ ἐργασίαν.

18 οὐσία (essentia, subetantia) էութիւն: Այս բառը կը դորձածենք այսուհետեւ յոյն բառին դիմաց, թէեւ Եզնիկ անկէ, Բեն-Բեան զնէ:

^a 8th 4-26-67:

¹ Say. 18-42

կամ՝ ոչ իցէ զատեալ ի նմանէ: Զ. Եթէ՛ որ տակ կամիցի, թէ նա մի իցէ ընդ հիւղեան, յայտ է թէ՛ զանարարն մի ասիցի. քանզի մին ի սոցանէ հարկ է թէ մասն ինչ միւսայն իցէ: Եւ զի մին միւսայն մասն է, յայտ է թէ՛ ոչ միայն իրաւ անարարը գտանին, այլ մի ի բազմաց կազմեալ: Քանզի եւ զմարդն, որ այլ եւ այլ անդամս ունի, ոչ թէ՛ ի բազում արարածս բաժանիցենք, այլ որպէս միտք ուսուցանեն մի միայն արարած զմարդն ի բազում մասանց կազմեալ յԱստուծոյ ասեմք: Եղևպէս հարկ է եթէ մի միայն անարար զԱստուծոյ տակեցենք, եթէ չիցէ նա զատեալ ի հիւղեանս: Բ. Ապա եթէ՛ որ տնիցէ, թէ՛ զատ ինչ իցէ, ապա հարկ է թէ՛ իցէ ինչ ի միջի երկնայնաց, որպէս զի անտի իսկ՝ զի զատ են իմանցի: Զի չէ ինչ հնոր իմանալ ինչ մի՛ որ հնուի իցէ, յայտէ, եւ չիցէ այլ ինչ՝ որ անըրպեա ընդ միւսն ի մէջ մասնիցէ: Գ. Որ եւ ոչ միայն զայսմանէ իմանայի է, այլ եւ ի բազում իսկ իրաւ. զի զոր ինչ զերեսց անարարացն ասացար, զայն հարկ իցէ տակ՝ եթէ եւ երեք իցեն անարարըն: Քանզի եւ զամանէ կամիմ չարդանից: Արթեւ զան ինչ իցեն ի միմեանց, եւ կամ ի բազմանից ի միմեանց ընդ ընկերին իցէ: Բ. Զի եթէ՛ որ կամիցի թէ՛ ի միմեան իցեն, լուիցէ զոր յաւառի ասացար. իսկ եթէ՛ զատեալ իցեն ի միմեանց, ապա չէ մարթ ի հարկէ ոչ ընդունել զզոյու թիւն այնը՝ որ զատանիցէ ի միջի:

Զ. Ապա եթէ՛ որ համար ըրցի երրորդ ինն օրինակաւ զանարարացն նաւել, թէ Աստուած չիցէ գտանալ ի հիւղեանց, բայց եւ ոչ իցէ մի իրեն մասն, այլ երբեք ի տեղաւ ինչ յամենայն ի հիւղել եւ հիւղել յԱստուած, լուիցէ զոր ի բանան ծածկեալ կայ, այն է՝ զի եթէ՛ տակեցեն թէ՛ հիւղել ինչ իցէ տեղի Աստուծոյ, իսկ իցէ տեղի Աստուծոյ, հարկ է զի նա ի տեղաւ իցէ եւ հիւղել շուրջ հաւ իցէ զնա: Եւ նա առանկի եւ. հարկ էր թէ՛ նա իրեն, զհիւղել իսկ իստան ի իստան վարել: ոչ կայ կայրի նմա եւ ոչ նմա իրեն յիրեանս:

զի ուր երկուս որ ի միմեան իցեն, հարկ է թէ՛ իցէ ինչ, որ զատանիցէ ի միջի:

արդ, զիսորդ համարիցեն զԱստուած:

իրբեւ ի տեղաւ ինչ յամենայն ի հիւղել ինչ, եթէ ի միմեան ինչ ի մասին նուրաւ եթէ՛ զամենայն զԱստուած յամենայն ի հիւղել ինչ իցեն տեղին, որպիսի մեծ եւս տակեցն զԱստուած, գտանի հիւղել մեծ քան զնա: Քանզի յորում էր, որ այն՝ յորում էն, քան զայն՝ որ ի նմա էն, մեծ գտանի: Զի բաւական եղեւ տանել զբարդ զնա:

նա եւ նովա՝ յորում էն, այսր անոր տանիցի: Այլ եւ հարկ է տակ՝ եթէ Աստուած ի յոսիսն գտանի, զի եթէ՛ էր երբեք հիւղել անդարդ, եւ զարդարեաց զնա Աստուած, քանզի զնա ի լուսն զարձակ ցանկ կաւ մեղստ, ապա ուրեմն էր երբեմն՝ զի յանդարդս էր Աստուած:

Բ. Եւ արդ, եւ զայս եւս իրաւամբ յաւելում հարցանել. Աստուած յամենայն ի հիւղել էր, եթէ ի միմեան ինչ ի մասին նորա: Եթէ՛ որ կամիցէ տակ՝ եթէ ի մասին ինչ հիւղել էր Աստուած, եւ այնպէս բնաւ բազմանի իսկ փորք քան զհիւղել զնա համարի. զի մասն ինչ նորա բաւական եղեւ ընդունել զամենայն զԱստուած:

Եւ եթէ՛ տակիցէ յամենայն ի հիւղել ինչ, եւ յամենայն ի հիւղել զանդիւր, զիսորդ նա զայն զործեր: Քանզի հարկ է տակ՝ եթէ կամ Աստուած զանան ուրեք միմեան իցէ, որով զործեալ իցէ զայն՝ յորով միմեան, եւ կամ եւ զիւրն ընդ հիւղել զործեալ իցէ. քանզի չէյր ուրեք տեղի միմեանց:

Գ. Ապա թէ՛ որ տակեցէ թէ՛ հիւղել ի Աստուած էր, բաւանին օրինակի զարտ է իմարիմ, որպէս զատ ինչ ի նմանէ, որպէս զազոց աւանանց ի մէջ օդոյ, որ զնա են եւ զառուցեալ եւ անդաւանց է ի նոցանց որ ի նմա են, թէ իրբեւ ի տեղաւ, որպէս եւ զուրք յերկրի:

Եւ յասոց տպարկի մէջ ձեռն առաքի թիւն կայ. այսինքն՝ իսկ եթէ՛ էր երբեք... խառն ի խառն վարելոյ կարող տպարկի մէջ... եւ եթէ ի մասն... քան զերկրորդ կարող նորը փոխադրուած է:

Եւ հարկ էր... վարելոյ կարող՝ Եթէ՛ Զ. Զի սկզբը պիտի անդին բաւ ընտարի: Եւ եթէ՛ ոչ ի նմա... քան զերկրորդն երկրայ յաւելուածն է կրկնիմով եւ ամիսիմով արդեն ըստածանքն. պարզեւ եւ մեր Եթէ՛ Զ. Զի զիմայ (հետին յորում իցէ որ... ոչ) եւ այսուհետեւ քանի մ'անգամ:

Իսկ եթէ՛ էր երբեք հիւղել անդարդ եւ անարդ եւ անկերպարան, եւ զարդարեաց զնա Աստուած, քանզի ի յոսիսն գտանի, զի իստուածն ինչ նորա ի լուսն զարձակ ցանկ կաւ մեղստ, ապա ուրեմն էր երբեմն՝ զի յանդարդս էր Աստուած, եւ հարկ էր թէ՛ իրբեւ զհիւղել իսկ եւ նա խառն ի խառն վարել:

Եւ եթէ՛ ի մասն ինչ միայն ի նմանէ, եւ այնպէս բնաւ բաւ հիւղել զնա: Եւ եթէ՛ ոչ ի նմա, եւ ոչ ի մասին ինչ նորա, յայտ է թէ՛ այլ մեջ էր անըրպեա ընդ մէջ երկնայնաց, մեծ քան զերկրորդն. եւ ոչ միայն երկու անկերպարանից գտանին, այլ երեք. Աստուած եւ հիւղել եւ անկերպարան, եւ մասնանց մեծ եւս անըրպեան քան զերկրորդն:

Եւ թէ՛ յամենայն ի հիւղել որպէս ասեան, էր Աստուած, յործած զնա ի զարդ եւ ի յարդ եւ ի կերպարան անդեր, ինչն յո մարթ թէր ամիսիմով, զի չէր ուրեք մարթ ամիսիմով:

Արթեւ եւ զի նա ընդ հիւղել ի զարդ եւ ի յարդ եւ ի կերպարան անդեր, քանզի չէյր ուրեք տեղի ամիսիմով, որ յետեւ ամապրաշուռ թեանն է:

Ապա թէ՛ տակեցն թէ՛ հիւղել ի հիւղել եւս, բաւանին օրինակի զարդ է իմարիմ, որպէս զատ ինչ ի նմանէ, որպէս զառուցեալ եւ անդաւանց է ի նոցանց որ ի նմա են, թէ իրբեւ ի տեղաւ, որպէս եւ զուրք յերկրի:

Եւ յասոց տպարկի մէջ ձեռն առաքի թիւն կայ. այսինքն՝ իսկ եթէ՛ էր երբեք... խառն ի խառն վարելոյ կարող տպարկի մէջ... եւ եթէ ի մասն... քան զերկրորդ կարող նորը փոխադրուած է:

Եւ հարկ էր... վարելոյ կարող՝ Եթէ՛ Զ. Զի սկզբը պիտի անդին բաւ ընտարի: Եւ եթէ՛ ոչ ի նմա... քան զերկրորդն երկրայ յաւելուածն է կրկնիմով եւ ամիսիմով արդեն ըստածանքն. պարզեւ եւ մեր Եթէ՛ Զ. Զի զիմայ (հետին յորում իցէ որ... ոչ) եւ այսուհետեւ քանի մ'անգամ:

1 Զայ. յամենայն. Եւ յասոց տպարկի մէջ ձեռն առաքի թիւն կայ. այսինքն՝ իսկ եթէ՛ էր երբեք... խառն ի խառն վարելոյ կարող տպարկի մէջ... եւ եթէ ի մասն... քան զերկրորդ կարող նորը փոխադրուած է:

2 Զայ. յամենայն. Եւ յասոց տպարկի մէջ ձեռն առաքի թիւն կայ. այսինքն՝ իսկ եթէ՛ էր երբեք... խառն ի խառն վարելոյ կարող տպարկի մէջ... եւ եթէ ի մասն... քան զերկրորդ կարող նորը փոխադրուած է:

5. Չի կէժ ապիցեմք՝ որպէս ի մէջ օրդոյ, ապա ուրեմն բաժանելի է Աստուած. իսկ կէժ որպէս Գուրգ, ինքիս, ապա հիւսն խառն, ի խուռն եւ անգարգ, այլ եւ ունէր գարաբ, ապա ուրեմն անգարգից եւ չարեաց տեղի հարկ է տակ զԱստուած, որ ոչ աւելի ինչ թուի ինչ(3) մանաւանդ, թէ ի վտանգօք, իսկ կէժ կամիս թէ իցէ հիւզն, զի մի շարեաց արարիլ զԱստուած ապիցեալ, յաւազդոյն համարեալ փախել յայտմանէ՝ ապիցեալ կէժ իցէ նա ապիցեալիս շարեաց:

6. Իսկ կէժ յարարած գոյոյն կանչելով ըզհիւզն՝ անարար գոյն ապիցեալ լեալ, բազում՝ ինչ հասանիցէ ինչ տակ բանալ զայմանէ ի ցուցանել կէժ անհարկ է թէ անարար եղէ: Իսկ կէժ զարեացն ծնունդ պատճառաւ ապիցեալ ինչիկ այսր կարծեաց, թուի ինչ թէ հարկ է զայ ի քննու. թիւս այսոյցիկ: Բանիկ յորժամ՝ յայտնի իցէ մնաց կէժ որպէս լինին շարեաց, եւ զի չէ հար զԱստուած պատճառաւ շարեաց տակ՝ այնու. զի առ ընթեր նմա զհիւզն զննել, թուի ինչ թէ կարծեալ այս թերին եղանիս: Չի կէժ զիւրպարանս, որ չէին, արար Աստուած, ապա եւ զէւթ թիւս:

Ի. Ապիցեալ ապա, կէժ հիւսն որ անկերպարան եր, սկզբնակից իցէ Աստուծոյ, ուստի զաշխարհս արար:

Ա. Այդպէս ինչ թուի:

2. Ուշ. Այդ, կէժ հիւսն անկերպարան եր, սկզբնակից իցէ Աստուծոյ, եւ, ի յաշխարհս եւ կերպարանից, ապա կերպարանաց արարիլ իցէ Աստուած:

Ա. Այդպէս է:

3. Ուշ. Բանիկ լուսի՝ զի տակի յաւազդոյն, կէժ չէ հար ի չղջի լինել ինչ, ուստի արդ պատահանի չարքան իմուծ. Միթէ կարծեալ թէ կերպարանց զաշխարհս չղջի:

1. Իմա ըստ բնագրին՝ փան զի հիւզն Աստուծոյ պատակից (սկզբնակից) եւ համարեալ:

2. Ուշ. Քալիտա՝ զալիտա, յարան թիւս: Եղիկ կը զիւն ասոր իմաց փառ իմարտութիւն, որքա՞նի, զոր եւ մնայ կը գործանայ պատահանէ. յարան թիւս իմարտութիւն:

3. Այս կարելի եղիկ Միթէ. Զ. Տի սկզբնէ կարած այս տեղ բերան կցած է:

Լ. Զհիւզեալիս տակ՝ թէ անհն, եւ անգարգ եւ անարգ. եւ չար էր, կէժ ըստ նոցա մնացն իցէ, ապա շարեաց տեղի եր Աստուած, զի անհնգեղան եւ անգարգն ի նմա էին, որ անհարին անթերեալ թիւս է:

Կարծել զԱստուծոյ թէ երբեմն ապիցեալիս շարեաց էր, եւ ապա արարիլ շարեաց. մնա եւ քաժանիկ եւս՝ թէ ի նմա իրելի է տեղի ուղ էր:

Այդ հարկ է ի պատճառաւ շարեաց զայ եւ ցուցանել թէ ուստի լինին շարեաց, եւ չէ:

պատճառաւ շարեաց Աստուած՝ այնու. զի առ ընթեր նմա զհիւզն զննել:

Լ. արդ գոր հիւզ տաժնու զնիցին Աստուծոյ. ոչ ապաքնէ զայն, ուստի զաշխարհս արար, որ անկերպարանս եւ անգարգ էր անարգ էր:

Չի տեսնեմք զաշխարհս ի զպաշտեա կերպարանս եւ զարդն եւ ի յարգն:

ապա ուրեմն կերպարանաց եւ զարդից եւ արդուց արարիլ է Աստուած, եւ ոչ բնութեանց:

արարեալ է կերպարանաց՝ որ իցենն:

Ա. Այդպէս կարծեմ, Ուշ. Համարեալս թէ կերպարանաց այլ ինչ իցեն քան զէւթ թիւս:

Ա. Այդպէս է: 4. Ուշ. Այդ, կէժ Աստուած ոչ ի կերպարանաց որ իցեն, զկերպարանս արար, եւ ոչ յիւթ թիւսն ոչ զիւն, եւ զի կերպարանաց չէն էութ թիւսը, ապա հարկ է տակ կէժ ի չղջից արարաւ Աստուծոյ: Այդ աւելորդ թուի ինչ տակ անլ թէ անհարկ իցէ կարծել, կէժ արարեալ իցէ Աստուծոյ ի չղջի ինչ:

5. Այլ փան պարբիկ պայտիկ ինչ է տակ. Բան. զի եւ առ մեզ տեսնեմք, զի մարդ ի չղջի տանին ինչ, թէ պէս եւ առաւել երեւեցին տանել ինչ լիւթ: Բայց անցաւ օրիւնակ զի ինչն, քանիւն քա ոչ ի քաղարեաց քաղարեաց տանին, նոյնիսկ եւ ոչ ի տանարաց տանարաւ:

6. Իսկ կէժ շարեաց եւ թիւսը գտանին ի նոսրի, կարծեցեա կէժ ի զղջի տանին նոցա քննութիւն, սխալեալ բանիկ. զի ոչ կէժ էութ թիւսն գործ է քաղարեալ կամ տանարալ թիւս, այլ արուեստիկ էր որ յիւթ թիւսն էր: արուեստն ոչ կէժ յայմանէ ինչ որ յիւթ թիւսն իցէ, լինի արուեստ, այլ ի չղջին՝ որ ի նոսրի:

7. Այլ թուի թէ չափաւորեցին ինչ անկերպարանս: Եւ կէժ Արուեստագէտն յարուեստն՝ որ արուեստն է, գործ է զարուեստն: Այլ այդ պայտիկ ինչ տակ ինչ լուս. թուի, կէժ էլ ոչ իսկ ի մարդ ի զղջ իմքը արուեստն ծնանի. զի ոչ է հար կէժ արուեստն յաննել իսկ արուեստ իցէ, այլ ի դիպացն է՝ եւ յայնչանէ՝ որ յայնժամ էկին ի լինել, յորժամ յիւթ թիւսն իմքը դիպեցան:

8. Զի մարդ եւ առանց արարեալ թիւսն լինիլ բայց առ չէ՝ կէժ ոչ նախ մարդ իցէ. ուստի զարուեստ յայնչէ ի մարդիկ բուսեալ հարկ է տակ:

Իսկ կէժ արարիլ այն գործ է՝ գրեալ թիւսն առնել, եւ ոչ փայտ արդ եւ զարդ եւ կերպարանս:

յայտ է կէժ աւելորդ է կարծել թէ ի նոսրի ոչ ինչ իմքը, յիւթը յիւթեակացեալ արար Աստուած զաշխարհս, այլ յայնչէ եւ ի չղջին:

Նա եւ զարարիկ տեսաւ նեմք, զի ի չղջի տանին ինչ:

որպէս չինալք. ոչ ի քաժ զարդ քաղարեա տանին: եւ ոչ ի տանարաց տանարաւ:

Նոցա քանից անննել ինչ յաւելել ինչն ինչ տանել, քարեմք՝ զոր ի չինալք յարեցին, ոչ եւս քարեմք կրկին, այլ կամ քաղարեալ կամ տանարալ. զի ոչ կէժ բնութեան գործ է քաղարեալ կամ տանարալ չինել, այլ արուեստիկ էր որ ինչ թիւսն էր: արուեստն ոչ կէժ յիւթ թիւսն իցէ, լինի արուեստ, այլ ի չղջին՝ որ ի նոսրի:

Բանիկ ոչ կէժ անննել որ ինչ յանննել արար քաղարեալ կարէ ցուցանել, այլ ի դիպացն:

որդ դիպին. որպէս ի զարրուս թիւսն՝ զարբին, եւ ի հիւսնութեանէ հիւսն:

Զի մարդ եւ յաւազդոյն քան զարուեստն է. բայց արուեստն չէ՝ կէժ ոչ նախ մարդ իցէ. ուստի զարուեստ յայնչէ ի մարդիկ պատշաճեալ հարկ է տակ:

1. Իմա ըստ բնագրին՝ արարեալ արարեալ:

2. Իմա՝ այլ պատահարեմն յաւազ կու զայ:

3. Իմա՝ արարեալ արարեալ:

4. Զայ. լուսն լինել. Զայ. իմքիկ ունի ըստ բնագրին:

9. Եւ եթէ առ մարդկան պրպակ լիայ ցուցադր, որպիսի եւս առաւել պատշաճ իցէ զԱստուծոյ իմանայ թէ ոչ միայն զկերպարան յոյնէ առնել բաւական է, այլ եւ գիտնութիւնս քանի ի ծնար թուիցի յայնչէ ինչի ի միջ, ԱՅ ապա յայտ է թէ եւ եւութիւնը նոյնպիսի իցեն:

Եւ եթէ առ մարդկան պրպակ, որպիսի եւս առաւել պատշաճ իցէ զԱստուծոյ իմանայ թէ ոչ միայն զկերպարան յոյնէ առնել բաւական է, այլ յայնչէ առնել բաւական է ընտելութեամբ:

Եւ ոչ արգաստիս նիւթ յորմէ Աստուած բնորոշ դրամ ին ի մի թեր եւ զարն միտախառն ի միւս կողմն, ուստի ջանայ միտախառն զգոտակն պզտորել:

(Ըբռն-իւնի.)

Հ. Գ. Գ.

ԲԱՆԱՍՑԵՂԵԱԿԱՆ

Ե Ր Ս Ջ

Առ Յ. Մ. Ռ.

Միջօրէի տապէն հրակեղ ելած, դայքի ես մի պարտեղ. Հապէ նոտայ ուսնելոյ տակ ԱՅն եկա ինձ մի հրեշտակ:

Ի յուս թափած վարդ ոսկեզոյն Հանդերձք սպիտակ իբրեւ զգիւն, Դեմքն կարմրած եւ հրաբորբոք. Գեղեցիկութեան տիպար մ'էր լով:

Իբրեւ ճաճանք կ'ը փայլէին՝ Արկիթէ վարդ վերայ աւրին. Իբր Արտանակ պղպայնի Փոքրիկ աշեն հրեշտակային:

Եւ տխրապէս որպէս արձան Սանդաճ էի այնտեղ անձայն. Ար գիտէի յառած կրկին Զբաղադէմ՝ այն հրեշտակին:

Բայց ի՞նչ տեսնեմ՝ . . . ա՜հա յանկարծ Հրաբորբոք աշեն յառած Ար մտանար դաժան գէմբով Ապառնայլից դեպի իմ քով:

Ես ահաբեկ եւս սրտադող: Ի՞նչ ընէի առեք ինձ ա՜յ, Թե փայլէի՜ այդ շէր հընար, Իսկ մնայի մահ կ'ը պառնար:

Աղերսանօք փարեալ ստից Աշաղէի խնայել ինձ. Բայց կարծեցեալ հրեշտակն անգութ էր քարասիրտ մնար անփոյով:

Ո՛հ այն տառն եկայ ի յուշ Թե վարդն անգամ ունի իւր փուշ Ջի աղբալատք իմ պաղատանք. Ոչինչ լէր, մնայր ինձ վախճան:

Եւ ոչ . . . պարտելը ամբողջ կորստ ուրիշ տեղէ մը անխառնած եկած է այստեղ առանց կապակցութեան: Հաւանական եւ որ Եթեկայ երկու թիւով ետքը մէկ մասին վերադեր, սակայն յայդ բնագրին մէջ չկայ:

Ուժգին ոտամամբ եկող Նուաղած Ի՞նչ մեծ հրաշք, ո՞վ ՋԵՐ Աստուած. Առողջ մարմնով եմ ոչ առողջ. Պատեր կ'ըսէ մ'էր այդ ամբողջ:

1893, Ջախոմիս

ՏԻՐԱՆ Զ. ԿԱՊԱԿԱՆԱՆ

ՅՅԵՆԵՅԵՅԵ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Կիտրոնի գործածող իննը:

Երբեք կիտրոնի հիւթը կամ հայր՝ ջրով լեցուն փոքրիկ դաւաթի մը մէջ խառնելով՝ զայն ընթերցէն յառաջ խնդի՝ ամենաօրոգատը միջոց է ընդդէմ յօգտաւոր, նմանապէս յատուկ գեղ մըն է տեղի գէմ: Կիտրոնի մը մուգ օրն երեք անգամ սկսէ մը զօրաւոր խաչուէի հետ խառն խմելը կրնայ շատ անգամ ցրտառութեան հետեւութեամբ յառաջ եկած շնչին անհարմարութիւնն ու տեղից հետեւցնել, եթէ այլ ամենայն միջոցը հիւանդութեան շնն կրնար օգնել: Կիտրոնի հայրն արեւնը կը զովացնէ եւ կը զուէ եւ կանոնաւորէ է ինչ ինչ ցաւոյ, որոնք եղանակաւ կամ օգոյ փոփոխութեան հետեւութեամբ յառաջ կու գան: Բժշկական աղբիւրներէ յայտնի է համար ըստ իւր քեան պէտք էր կիտրոնի հիւթն առանց շաքարի խմելու. բայց միշտ ուրիշ բան մ'ի միտան խառնելու է. որովհետեւ բարկ թիթուսն ոչ միայն ստաւանց հապա ճաւա ստամոքսի վրայ փառակար աղդեցնելու կ'ընէ: Բժիշկ մը կը յանձնէր սպիրտբար իւր տեղագոյնը հիւանդայն կիտրոնի հիւթ խմելու. մի միակ այս ծօնելով շաքարուս մը մէջ բոլորովին կ'ապաքինէին հիւանդը: Գրառութեան գէմ աւանդաւոր միջոցն է կիտրոնի հիւթը կտառի հաւտեղով կէս ժամու շաքի եկել, յետոյ պարզաւէտ անջնջելով՝ քիչ մը շաքար խառնել. բայց որովհետեւ խկոյն քրտինք կը բերէ, անոր համար հիւթն անմիջապէս վերջը պառկելու է բաւ կարի վրան լուս ծածկելով: Փրփրացեալ հաւկիթի սպիտակուցը կիտրոնի հիւթով խառնելով՝ խկոյն կ'անջնջէ կերկրեւնն ու կ'ըծացաւ, եթէ ամէն կէս ժամ մէյ մէ թէյի գրգռ մը լեցուն խմելու: Կիտրոնի միւր անընդհատ երեք գիշեր կապուելով՝ փաղաքածը կը բուժէ: Ուրեմն յայտնի կը տեսնուի որ կիտրոնի բժշկական յատկութիւնքը բազմազան է պէտքէն են: Կիտրոնի կեղեւը երբ անօր կտրուի խմորեղէնաց, պաղպաղակի հաճոյական համ կու տայ: Բայց վրայի գեղին կեղեւը միայն գործածելու է. սպիտակը միշտ դառն է: Խնձորով պարսաւտուած անուշեղէններու մէջ կիտրոնի հիւթը համար շատ հաճոյական կ'ընէ, մանաւանդ երբ խնձորը քիչ մը թիթու կամ անհամ կ'ըլլայ: Կիտրոնի յօշույ գեղին կեղեւը կերակուրներու հաճոյական համ մը կու տայ եւ այլեւայլ հանդերձանքներէ ու համեմունքներէ աւելի առողջարար է:

